

УДК 378.011.3-051:796

Юрій Драгнєв

ПРОФЕСІЙНИЙ ШЛЯХ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

Професійний шлях майбутнього вчителя фізичної культури і його характерні особливості пов'язані, по-перше, з віковим розвитком, а також із загальним становленням особистості впродовж усього життя. Майбутня професійна діяльність, яку попередньо визначив правильний вибір, – один із найважливіших чинників, що визначають багато що в житті майбутнього вчителя фізичної культури в інформаційному суспільстві. Насамперед, важлива саме підготовка до вибору професії, тому що вона є частиною всебічного розвитку особистості. Її також слід розглядати в єдності з фізичним удосконаленням. Надаючи майбутньому вчителю фізичної культури підтримку у виборі траєкторії професійного розвитку, треба окреслити професійні орієнтири. Вибір свого професійного шляху – право кожної особистості.

Є. Головаха вважає, що професійний вибір, на відміну від професійного самовизначення, – це рішення, що стосується лише найближчої життєвої перспективи школяра, що може бути здійснене як з урахуванням, так і без урахування окремих наслідків ухваленого рішення... [2]. Така думка вченого походить із диференційованого підходу до розгляду проблеми професійного вибору. Тому ми з такою думкою згодні та вважаємо, що професійному вибору передують професійне самовизначення, що є початком професійного шляху майбутнього вчителя фізичної культури. Виходячи з цього, суть професійного самовизначення визначається самостійним знаходженням особистісних сенсів у майбутній освоєній роботі, своїй життєдіяльності та у самому процесі самовизначення. Тому результатом професійного самовизначення повинен стати свідомий вибір певної професії (вчитель фізичної культури), готовність до обраної професії, осмислення професійного шляху тощо.

Розгляду професійного самовизначення молоді присвячено дослідження таких учених: Е. Берн, Є. Головаха та ін. [1; 2]. Професійний розвиток студентів було розглянуто у працях Н. Ключнікова, Ф. Койчуєва, Н. Мельник, Е. Самерханова, Є. Щербаківа, Н. Щербаньова, В. Янушевського [3–9].

Мета даної статті полягає в тому, щоб розглянути професійний шлях майбутнього вчителя фізичної культури у сучасній вищій освіті.

Професійний шлях майбутнього вчителя фізичної культури у сучасній вищій освіті зумовлений індивідуальною ситуацією вибору професії

(проектування професійного шляху) при всій різноманітності у кожної людини конкретних життєвих обставин. Проектування професійного шляху або процес створення професійного проекту включає такі складові: оцінка ситуації на ранньому етапі вибору; уявлення образу професійного майбутнього та конструювання професійного середовища; аналізування передбачуваних обмежень у процесі досягнення професійного майбутнього; визначення відповідних кроків для досягнення мети.

Є. Берн виділяє життєві сценарії та життєві стратегії під час розгляду проблеми визначення людської долі. На його думку, життєві сценарії – це “програма поступального розвитку, вироблена в ранньому дитинстві під впливом батьків, що визначає поведінку людини у важливих аспектах її життя”. Сценарії охоплюють усе життя людини в подробицях, а стратегії розглядаються як загальні уявлення про людське життя [1]. Розгляд ученим проблеми під таким кутом дозволяє осмислити важливість визначення вектора професійного шляху майбутнього вчителя фізичної культури в сучасних умовах професійної освіти. Н. Ключнікова вважає, що студентська пора – найважливіший період пошуку сенсу і цінностей життя, професійного шляху, самовизначення вектора діяльності та життєвих стратегій, коли молода людина, спираючись на свої ціннісні уявлення, своє сприйняття навколишніх реальностей, ціннісні орієнтири, самосвідомість і свій психофізичний ресурс, будує свої життєві плани, визначає рівень домагань у своїх життєвих цілях. Ціннісний підхід до проблеми освіти, виховання, становлення професійної, цивільної, етичної та іншої особистісної зрілості в його багатогранному значенні включає вивчення змісту ієрархії, структури, динаміки, ролі цінностей і ціннісних орієнтації, перш за все, у професійному розвитку особистості як суб’єкта життєдіяльності і, на цій основі визначення шляхів їх формування і корекції на користь самої особистості [3]. Ми погоджуємося з дослідницею Н. Ключніковою та вважаємо, що період пошуку сенсу і цінностей життя, професійного шляху може тривати деякий час залежно від об’єктивних обставин, схильностей особистості тощо.

Ф. Койчуєва доводить, що у реальній професійній кар’єрі молодого фахівця значну роль відіграє його вміння психологічно вірно збудувати відносини з керівником і колегами, викликати довіру клієнта, вирішити критичну професійну ситуацію, детерміновану часто чинником людських відносин. Загальна психологічна компетентність фахівця стає значущим компонентом його професійної успішності [4]. Професійна кар’єра майбутнього вчителя фізичної культури поєднує в собі успіхи на роботі з етапами професійного розвитку, включаючи всі сфери життя. Професійну кар’єру у професійній освіті можна розглядати через професійний вибір, професійне самовизначення, професій-

ний шлях і професійну діяльність тощо. Н. Мельник вказує на те, що у професійній освіті недостатньо концентрації зусиль педагогів і студентів лише на набутті професійних знань, умінь і навичок, принципово важливим є безперервний розвиток особистісних, світоглядних якостей студентів, їх збагачення конкретними можливостями тієї або іншої спеціальності та професії [5]. Ми погоджуємося з думкою Н. Мельника, адже це стосується і фізкультурної освіти майбутніх фахівців у галузі знань “Фізичне виховання, спорт, здоров’я людини”. Е. Самерханова наголошує, що сучасна освіта вимагає створення інноваційної моделі професійної освіти, розрахованої на підготовку якісно нового випускника. У зв’язку з орієнтацією на безперервну освіту стають необхідними технологізація навчального процесу, діяльнісна організація змісту навчання і розробка системи засобів, що забезпечують розвиток особистісно та професійно значущих якостей сучасних фахівців [6]. Така думка Е. Самерханової нам імпонує в межах створення інноваційної моделі професійної освіти для забезпечення продовження професійного шляху майбутнього вчителя фізичної культури у процесі професійної підготовки.

О. Щербанова доводить, що завдання вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів у системі освіти пов’язане зі зміною методологічних пріоритетів в освіті, які звернені до особистості, її творчого потенціалу, ціннісних орієнтацій, розкриття внутрішніх механізмів професійного становлення [7]. Говорячи про оптимізацію професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності, слід звернути увагу на те, що сучасний стан вищої педагогічної освіти характеризується процесами інформатизації. Удосконалення професійної підготовки повинно відбуватися з урахуванням провідних досягнень світової педагогічної науки. Провідний психолог Н. Щербанова вказує на те, що підготовка майбутніх учителів у вищих педагогічних навчальних закладах останнім часом зазнає істотних змін, які зумовлені пошуком ефективних чинників професійного становлення особистості педагога, розробкою критеріїв оцінки його формування, конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Здобувши вищу освіту, випускник педагогічного ВНЗ далеко не завжди виявляється в змозі виконувати ті завдання, які ставить перед ним загальноосвітня школа [8]. Це також стосується майбутніх учителів фізичної культури, де на перший план виходить конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг на європейському та світовому рівнях.

В. Янушевський спирається на те, що навчально-професійна діяльність майбутнього фахівця відбувається на тлі його інтенсивного особистісного розвитку. Педагогічна наука, розвиваючись у чітких дисциплінарних межах, проте, все більше взаємодіє з суміжними науковими дисциплінами (перш за все, з психологією й акмеологією), набуваючи інтеграційного ха-

рактеру. Це відкриває можливості для всебічного вивчення професійного розвитку студентів у ВНЗ і дозволяє збудувати даний процес як основу професійної підготовки майбутніх фахівців. Завдання реалізації професійного розвитку студентів вищої школи засобами самого змісту навчально-професійної діяльності, з одного боку, і ресурсами природного процесу розвитку особистості студента – з іншого, припускає інвентаризацію, вивчення і подальше вдосконалення методів і форм підготовки у ВНЗ, а також розробку нових педагогічних технологій та інструментів, які націлені на реалізацію особистісно-розвивального підходу в навчанні та базуються на педагогічній моделі професійного розвитку майбутнього фахівця [9]. Отже, для майбутнього вчителя фізичної культури навчально-професійна діяльність визначається засвоєнням теоретико-методичних знань, які необхідно застосувати при розв'язанні професійних завдань. Тому навчально-професійна діяльність студентів на їх професійному шляху повинна сприяти поповненню необхідного теоретичного багажу і практичного досвіду.

Слід констатувати, що професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності в нових соціально-економічних умовах припускає активізацію професійного самовизначення на професійному шляху. Таким чином, однією з найважливіших умов його професійного розвитку є розвиток професійних якостей, які полягають в усвідомленні змісту майбутньої професії. Розглянувши професійний шлях майбутнього вчителя фізичної культури у сучасній вищій освіті ми дійшли висновку, що у професійній освіті, лише концентрація на набутті професійних знань, умінь і навичок недостатня. Принципово важливим є безперервний розвиток особистісних, світоглядних якостей студентів у сучасній вищій освіті. Професійний шлях майбутнього вчителя фізичної культури у сучасній вищій освіті зумовлений вибором професії.

У перспективі планується розглянути вектори професійного розвитку майбутнього вчителя фізичної культури у вищій фізкультурній освіті.

1. *Берн Э.* Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы / Э. Берн. — М., 1988. — 315 с.
2. *Головаха Е. И.* Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение молодежи / Е. И. Головаха. — Киев : Наукова думка, 1988. — 142 с.
3. *Ключникова Н. Н.* Формирование ценностных ориентаций в процессе профессионального развития студентов технического вуза : диссертация ... кандидата педагогических наук : 13.00.08 / Ключникова Наталья Николаевна; [Место защиты: С.-Петербург. гос. ун-т ГПС МЧС России]. — Ульяновск, 2009. — 229 с.
4. *Койчуева Ф. Х.* Психологическое сопровождение личностно-профессионального развития студентов юридического факультета : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Фатима Хусеевна Койчуева. — Ставрополь, 2005. — 203 с.

5. Мельник Н. М. Средства формирования потенциала профессионального развития студента : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Надежда Михайловна Мельник. — Самара, 2002. — 230 с.
6. Самерханова Э. К. Педагогические условия профессионального развития студентов колледжа : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Эльвира Камильевна Самерханова. — Н. Новгород, 2001. — 186 с.
7. Щербакова Е. Е. Педагогическая креативность как фактор профессионального развития студентов : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / Елена Евгеньевна Щербакова. — Чебоксары, 2006. — 548 с.
8. Щербанева Н. Г. Психологическая поддержка профессионального развития студентов педагогического вуза средствами психологической службы : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Наталья Геннадьевна Щербанева. — Армавир, 2003. — 256 с.
9. Янушевский В. Н. Педагогическое моделирование профессионального развития студентов-филологов в вузе (на примере УлГУ) : диссертация... кандидата пед. наук / 13.00.08 / Владимир Николаевич Янушевский. — Ульяновск, 2007. — 285 с.

Стаття надійшла до редакції 16.06.2011

Ю. Драгнев

Профессиональный путь будущего учителя физической культуры в современном высшем образовании

В статье рассматривается профессиональный путь будущего учителя физической культуры в современном высшем образовании. Указывается, что профессиональный путь будущего учителя физической культуры в современном высшем образовании определен индивидуальной ситуацией выбора профессии; профессиональный выбор предшествует профессиональному самоопределению которое является началом профессионального пути будущего учителя физической культуры.

Ключевые слова: профессиональный путь, современное высшее образование, индивидуальная ситуация выбора, учитель физической культуры.

Yu. Dragnev

Future Teacher's of Physical Culture Professional Way in Modern Higher Education

The article deals with the professional way of future teacher of physical culture in modern higher education. The author considers professional way of future teacher of physical culture in modern higher education to be specified by individual choice of profession; professional choice precedes professional self-identification which is the beginning of future teacher's of physical culture professional way.

Key words: professional way, modern higher education, individual situation of choice, future teacher of physical culture.

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович